

16- CIEPO'NUN ARDINDAN (International Committee of Pre-Ottoman and Ottoman Studies)

Yrd. Doç. Dr. Sedat BİNGÖL

Kısa adı CIEPO olan, Osmanlı Öncesi ve Osmanlı Araştırmaları Uluslararası Komitesi, bilindiği üzere Ö. Lütfü Barkan'ın başkanlığında uluslararası bir grup bilim adamı tarafından 1972'de kurulmuştur. İlk toplantısını 1974'te İtalya'nın Napoli kentinde gerçekleştirmişti. Genellikle 2 yılda bir olmak üzere günümüze kadar düzenli olarak toplanan komite, bilim adamları arasında görüş alışverişini sağlamayı, en son araştırma bulgularını bilim alemine sunmayı amaçlamaktadır. Özellikle Türk Dünyası ve Osmanlı araştırmaları açısından, dünyada yapılan bu tür sempozyumlar içerisinde, gerek katılımcıları ve gerekse sürekliliği bakımından seçkin bir yere sahiptir.

16-CIEPO ise, 14-19 Haziran 2004 tarihleri arasında, Polonya'nın Başkenti Varşova'da başarıyla gerçekleştirildi. 14 Haziran sabah oturumunda bir açılış töreniyle başlayan konferansta, Varşova Üniversitesi Rektörü Wojciech Maciejewski, CIEPO'nun Komite Başkanı Jean-Louis Bacqué-Grammont ve ülkemizin Varşova Büyükelçisi sayın Candan Azer ve CIEPO adına konferansın hazırlıkları ve organizasyonunu gerçekleştiren Prof. Dariusz Kolodziejczyk, CIEPO-16'nın önemi ve bilim dünyası içindeki yerine değinerek, etkinliğin başarılı geçmesi temennilerini iletiler.

Toplam beş gün boyunca dört oturum salonunda, başta Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri, Fransa, İsrail, Danimarka, Japonya, Rusya, Polonya, Yunanistan, İngiltere gibi ülkeler olmak üzere, yirmiyi aşkın ülkeden gelen, yüz seksen civarında bilim adamının katılımıyla konferans başarıyla gerçekleştirildi.

Sempozyum çalışmalarının resmi dili olan Türkçe, İngilizce, Fransızca olarak sunulan bildirilerden izleyebildiklerimizden, yerimiz ölçüsünde bahsetmek gerekirse, konferansın ilk bildisini Colin Heywood sunarken, Batı kaynaklarına göre XVI. yüzyıl sonundan XIX. yüzyıla kadar olan süreçte, Osmanlı Devleti'nin Batı-Akdeniz'deki deniz egemenliğinin sınırlarını ve politikalarını değerlendirdi.

Oktay Özel ise, Çürüksulu Ali Paşa'nın eşi Firuze Hanım'ı konu alan bildirisinde, Firuze hanımın kocasıyla birlikte Türk-Rus savaşına katıldığını ve burada gerilla savaşları yaptığını kaydederek, savaş sonunda ise Karadeniz sahillerine göç eden Çürüksulu Ali Paşa'nın eşini boşayarak, iki yeni hanım alması üzerine, Firuze hanımın Trabzon ile Ordu mahkemeleri ve sarayda hakkını aramasını ve XIX. yüzyıl Osmanlı dünyasında kadının yerini incelemeğe çalıştı.

Suraiya Faroqhi ise XVIII. yüzyıl sonu XIX. yüzyıl başı itibariyle genel kabul gören Osmanlı'nın ihracat yapmadığı düşüncesinin aksine, özellikle Güneybatı-Anadolu'da bulunan çiftliklerden, batının talebi doğrultusunda tahıl ihracatı ve hatta kaçakçılığının yapıldığını bu bölgedeki tahıl kaçakçılığı yoluyla yerel güçlerin zenginleştiğini Tekelioğlu Mehmet Ağa ve ailesi örneği çerçevesinde ele aldı.

Prof. Dr. Akif Erdoğan ise, XVI. yüzyılın sonlarından itibaren Lefkoşe'de tutulan mahkeme kayıtlarının ışığı altında, Osmanlı hakimiyeti altındaki Kıbrıs'ta Rumların yaşamları üzerinde dururken, bu mahkeme kayıtlarının önemini vurguladı.

Prof. Dr. Ahmet Özgiray ise 1908-1938 yılları arasında Türk-Polonya ilişkilerinin seyrini verirken, her iki toplumun geçmişten gelen dostane ilişkilerin, Lozan Antlaşması sürecinde de kendisini gösterdiğini vurguladı. Atatürk dönemi boyunca karşılıklı olarak

süren dostane ilişkilere ve yapılan özel dostluk antlaşmasına değindi.

Prof. Dr. Zeki Arıkan ise XVII. yüzyıl Fransa'sının büyük oryantalistlerinden ve 1670 yılında İstanbul'a Fransız Büyükelçisinin sekreteri olarak gelen Antoine Galland'ın, 1677 yılında İzmir'e olan yolculuğu ve XVII. yüzyıl sonu itibariyle İzmir hakkında, değerli gözlemlerini Galland'ın, *Le Voyage à Smyrne* isimli eserinden aktardı.

Prof. Dr. Ali İhsan Gencer ise Tanzimat'ın başlarından 1890'lı yıllara kadar olan süreçte, buharlı gemi teknolojisinin kullanımına paralel olarak, Tersâne Âmire'de görev yapan yabancı uzmanlar ve gayrimüslim tebaanın sayısındaki artışa dikkat çekerken, bu görevlilerin isimleri, ne tür görev yaptıkları ve görev süreleri ile ilgili detaylı bilgiler verdi.

Son olarak bahsedeceğimiz bildirilerden ilki Prof. Dr. Halime Doğru'nun olup, 1845 Temettüat kayıtlarına göre, Varna kaymakamlığına bağlı kazaların ekonomik ve sosyal yapıları konusunda yürütülen bir proje çerçevesinde Köstence, Hacıoğlu Pazarı, Yeni Pazar gibi kazaların demografik, ekonomik ve sosyal görünümelerini bizimle paylaşırken, Dr. Sema Altunan'da bu bildiriye tamamlayıcı nitelikte olarak, Varna kent merkezini esas alan çalışmasında, kent merkezinin benzer olgularını ayrıca ele alarak, katılımcılar açısından kent merkezi ve kazalar arasındaki ilişkileri tamamlayıcı nitelikte veriler sundu.

Doğal olarak bizim dinleyebildiğimiz, aktarmağa çalıştığımız, bu sınırlı sayıdaki örnek, bildiriler dışında daha bir çok değerli bildiri sunuldu. Öte yandan ev sahibimiz Varşova Üniversitesi Rektörlüğü tarafından Rektörlük Palas'ta ilk gün resepsiyon verildi. Bunun dışında Varşova Büyükelçimiz Sayın Candan Azer tarafından büyükelçilik konutunda verilen resepsiyonla, özellikle yabancı bilim adamlarına Türk konukseverliğinin veciz bir örneği sunuldu. Varşova Üniversitesi ve komite tarafından hazırlanan kültür gezileri ve programları çerçevesinde katılımcılar, Jean Sobieski tarafından inşa edilmiş Royal Palace ve Wilanow Parkı'nı, daha sonra ise Varşova Kraliyet Sarayı'nı ve muhteşem denilebilecek resim koleksiyonunu görme şansını buldular. Bir

diğer hazırlanan gezi programında ise, Archiwum Glowne Akt Dawnych'de özel olarak hazırlanan bir bölümde, Osmanlı Devleti veya Kırım Hanları tarafından verilen Lehistan'la ilgili antlaşmaların, imtiyaz belgelerinin vb. Orjinalleri, katılımcılarca görülebildi.

20 Haziran Pazar günü katılımcılar için düzenlenen son gezi ise, Varşova'nın 250 km kuzey-doğusunda bulunan 3000 kişilik Tatar nüfusunun bulunduğu bölgeydi. Burada Tatar Cami gezilerek, Tatar lokantasında Tatar yemekleri yendi. Daha sonra ise 2 cami ve bir sinagog ile bir Ortodoks kilisesi de ziyaret edildi. Müslüman Tatar bölgesinin gezilmesiyle program tamamlandı.

Gerek organizasyon başarısı, gerek katılımcılar açısından son derece verimli ve yeni bilimsel işbirliklerine açık olmak bakımından bir CIEPO konferansı daha başarıyla gerçekleştirilmiş oldu.